

ИНСТИТУТ ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ ПРИ БАН

СТАНОВИЩЕ

От: *Проф. д.с.н. Максим Николаев Мизов*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по социология на

Основание за представяне на становище - участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед РД 09-346 /17.07.2020 г. на Директора на ИФС-БАН.

Автор на дисертационния труд: **Мартин Константинов Константинов**

Тема на дисертационния труд:

Противопоставянето между Запада и съвременна Русия: нагласи в съвременното българско общество (ценности и идеологии).

Мартин Констанов е зачислен на 1.10.2015 г. за редовен докторант в секция и с научен ръководител проф. дсн Валентина Златанова. Положил е всички, необходими според изискванията и наредбите, изпити. След едногодишно удължаване на срока за редовната доктуратура е бил отчислен на 1.10.2019 г.

Представил е за обсъждане в секцията дисертационния си труд.

Дисертацията е обсъдена и предложена за защита от секция на 5.03.2020 г.

Предлаганият за оценяване дисертационен труд е композиран в преамбюл, три глави, заключение, библиография, приноси и приложения. Разработката е в обем от 237 страници, от които 213 основен текст, останалите 24 стр. са таблици, фигури и библиография.

Структурата на разработката е логически консенквентна и не създава колизии.

Дисертацията е композирана в стандартния модел. Тя съдържа увод, три глави, заключение, библиография и три приложения. Чистият обем на дисертацията е 207 страници.

По време на докторатурата е участвал в 3 проекта, като на един е бил ръководител.

Има участия с доклади и в три научни форума, по-точно, в една национална и в две международни научни конференции, едната от които проведена и в чужбина - Прага.

Представените в библиографията източници са релевантни на изследваната от докторанта проблематика. Те са 45 на български, 231- на английски език и 17 - електронни. Но прави недобро впечатление пълната липсата на публикации от автори с лява ориентация, ако елиминираме единственото позоваване на една монография на проф. Антоний Тодоров. Това обстоятелство фактически оставя силното впечатление, че значителна част от автор-ските тези, посветени на критика на леви идейно-политически позиции, буквално „увисват във въздуха“, тъй като изглеждат като предубедени, априорни, изкуствено или конюнктурно аташирани в текста на дисертацията. В случая не говоря/пиша за огромния масив от такава литература на Запад и в света, а специално за българския такъв, който изобщо отсъства от теоретичния анализ на докторанта, при това става дума и за

внушителен библиографичен масив, който е директно посветен или органично свързан с темата на дисертационния труд. Не звучи и не изглежда колегиално да се премълчават и скриват научните трудове, а пък и постижения на негови колеги от института, които са участвали като автори в много такива издания - персонални и колективни монографии, тематично фокусирани сборници. На всичко отгоре иде реч за научна библиография по въпроси от темата на дисертацията, която е продукция с участие на негови колеги в научни форуми от последните две десетилетия.

Депозираните за защитата *публикации* са персонални като всички отговарят на проб-лематиката, която е във фокуса на изследването на дисертационната му разработка. Те са 4 на брой статии - 2 в български и 2 в чуждестранни издания, всичките издадени през 2018 г.

Между текста на предложения за официална защита *автореферат* и съдържанието на дисертационния труд няма никакви съществени различия - всичко е коректно извършено.

Представените за защитата *научни приноси* отговарят адекватно на съдържанието на текста и реалните научно-изследователски цели, задачи и постижения на докторанта.

Дисертацията е посветена на много актуален и значим проблемно-тематичен блок. Чест прави на докторанта, че е поел трудната изследователска и творческа отговорност да е *пионер* в сферата на българските социологически изследвания по такъв сложен въпрос. Да се поеме такъв голям творчески риск е рядкост сред младите учени. Това, естествено, заслужено повишава котировката на дисертационната разработка. Това обстоятелство заслужава адмирации, както и допълнителна висока оценка, защото „по съвместителство“ показва, че докторантът искрено желае и последователно създава научен продукт, който да афишира неговата *автономна и автентична творческа позиция*, която не се нуждае от каквито и да било заимствения, или преформатирания на чужди авторски тези, доводи, аргументи и пр.

Високо положително следва да бъдат оценени усилията за и успешното справяне с прилагането на различни теоретико-методологически принципи и подходи, чрез които да представи във възможно най-приемлив вид основателността на хипотезите и резултатите си.

Похвален е широкият диапазон на социологически (теоретически и емпирични) изследвания и публикации, които са умело впрегнати за осъществяване на творческите цели, което е безспорен атастат за висока и много добре селектирана информационна култура.

По достойнство трябва да бъдат оценени и усилията на докторанта да „огледа“ пред-мета на своя научно-теоретичен анализ от паралаксни позиции, които дават добри възможности за описание и тълкуване на различни профили, дименсии на изследваните феномени.

Друго отличително качество, заслужаващо положителна оценка, е контрастно забеле-жимата страст, с която докторантът е поел, а и осъществява творческите си ангажименти. За разлика от много други дисертации, в които напълно отсъства автора, оценяваният труд е блестящо огледало на личните му идейни позиции, чувства, симпатии, антипатии и страсти.

Към дисертационния труд могат да бъдат адресирани и редица критически бележки, които са както от теоретико-методологическо, така и емпирично, практическо естество. Тъй като нямам възможност да се спра на всичките, ще акцентирам само на няколко от тях.

Първо, твърде редуccionистки, а и неадекватни изглеждат генералните опозиции, които докторантът легитимира като конститутивно значими в труда. Доста изкуствено, а и пресилено звучи идеологическото противопоставяне между либерализма и консерватизма, защото в нашето съвремие виждаме обратното - продължение и допълнение на определени политики от неоконсерватизма, заимствани от предшестващия го на власт неолиберализъм. Много любопитно е защо докторантът не е направил коректен теоретичен анализ на сходствата и приликите между В. Путин и Д. Тръмп, които изповядват едни и същи консервативни принципи, а, премълчайки греховете на втория, се опитва „тотално да разбие“ първия. Вменяването, че Западът е единствено символ и възплъщение на либерализма, а Русия - на консерватизма е уязвимо и оборимо в чисто научен контекст от твърде много гледни точки.

В теоретико-методологически аспект обвързването на биполярните дименсии Ляво-Дясно с икономическата сфера, и на Либерализъм-Консерватизъм - със социалната област, също е неадекватно и преднамерено редуccionистко, тъй като либерализма и консерватизма подхождат към социалните теми основно от позициите си към и в икономическата сфера, както и лявото и дясното обосновават икономическите си принципи и визии на базата на социалните си проекти и инженерства. В този контекст автореференциалната позиция, че такова концептуализиране избягва шаблоните, неточните определения и позволява наглед-но ситуиране на възгледите на индивида е противоположно на логиката на изследването, в която определено личат присъствията и властта на идеологически шаблони, предубеждения.

Обвързването на либерализма с мултикултурализма също е превратно, тъй като не се дебатират левият произход на мултикултуралистката идеология и практика и тяхното последващо експроприиране и експлоатиране за неолибералните глобалистски сценарии. Но също-то се отнася и за амалгамата на консерватизма с етатизма и национализма, защото историята ни предоставя много и солидни доказателства, разкриващи тъкмо обратните констелации.

Нереалистична и разминаваща се с обществено-историческата и политическата практика у нас, в годините на т.нар. „преход към демокрация и пазарна икономика“, е тезата, че класическите западни политологически дефиниции за левите идеи и партии със социалния либерализъм не се релевантни за Източна Европа и България. Реалната практика очевидно доказва обратното, че инфилтрацията на „социалните“ модели на неолиберализма в идейно-програмните мутации на повечето леви партии у нас ги доведоха да политически банкрут, а спрямо най-силната от тях - БСП - до фрапиращи загуби на членски и електорален състав. Социално-либералният консенсус - започнат от Г. Първанов и довършен от С. Станишев - е флагрантно практическо опровержение на претенциите за истинност на авторските тези.

Тезата, че левите партии са изконно и актуално консервативно, традиционалистки и националистически ориентирани и ангажирани също е идеологически клиширана и изобщо не отговаряща на реалния статус и принос на леви формации в редица процеси и тенденции, които докторантът изцяло приписва в сметката на десни организации в годините на преход. В този ракурс най-озадачаващо е вменяването на грехове на левицата спрямо бежанския или етническият проблем, защото напълно игнорират приносите на левите партии за избягването и спекулацията с етническата карта или заплаха, които десни партии мащабно използват.

Предпоставено и чуждо на реалната политическа практика е базисното твърдение на докторанта, че левите държат на избягване на несигурността и са привърженици на

традиционализма. Най-силната дясна формация в последните 10 години - ГЕРБ, е символ и въ-плъщение на неистово прокламиране и политическо натрапване на тезата за съхранение на стабилността и вярност към традициите в сферата на християнството, антикомунизма и пр.

Сериозен проблем е и откровеното признание на докторанта, че използваното в дисертацията *ЕСИ не е представително* и екстраполирането на резултатите му върху цялата генерална съвкупност *не е обосновано* (с. 14), защото с него се слагат под въпрос много от тезите, доводите, аргументите и заключенията в труда. Извънредно тежък проблем създава и другото признание, че поради неустановен контакт партия ГЕРБ не влиза във фокуса на теоретическия анализ, което е шокиращо, тъй като не могат да се правят категорични заключения върху временно гастролни десни формации, а най-силната и влиятелна пред последното десетилетие партия да бъде изолирана и некоменентирана в дисертацията; още повече, като се има предвид, че идейните опции и реалната политиката на ГЕРБ са в пълен дисо-нанс с основополагащите идеи и аналитичните „матрици“ на дисертационната разработка.

Третото признание на докторанта, че се предполага редуционизъм, обусловен от кратките 30 минутни интервюта, не даващи възможност да се навлезе в дълбочина в темата, също торпилира всички и всякакви претенции или уверения за обективност, достоверност, безпристрастност и адекватност на отстояваните тези с реалната политическа събитийност.

Разглеждането на ценностите без тяхната връзка и зависимост с *нормите* в обществото и в конкретна социална/политическа общност също повдига редица въпроси и несъгласия.

Тезата на с. 19, че ценностите са транситуативни и абстрактни, а нагласите с подразбиращ се нормативен пълнеж и практически ангажимент са конкретизирани обвързани с практически обекти и ситуации, е абсолютно невярна - категоричният императив на Кант е най-безусловното и най-безспорното опровержение на подобна теза, а именно той стои във фундамента на повечето морални кодекси, нагласи и стереотипи за публично поведение.

Алюзията (с. 19), че ценностите и идеолозите отстояват стандарти, докато нагласите отразяват изменящи се и многобройни мнения, също е лесно оборима - историческата дълго-трайност, социокултурната жилавост и опърничавост на традициите, навиците, ритуалите и трафаретите илюстрират тъкмо противоположното - резервираност към и превъзможване на зависимостта от доксата, от конюнктурните продукции и масовите консумации на мнения.

Предпочитаните от докторанта типологии на личността според ценностните й ориентации също са редуционистки, непълни и некоректни спрямо реалната палитра на много-ликите социални типажи в този контекст, а освен това са изградени върху хетерогенни критерии и еkleктични симбиози на доста различни профили, което поражда и редица питания.

Тезата от с. 38, че индивидуализмът концептуално се покривал с интелектуалната и афективната автономия е неверен, тъй като игнорира основното в този феномен - *волята* за отстояване на интересите на Аза, без която менталността, а пък и автономията му са нищо.

Безкритичното отношение и дискретно одобрение на идеята на Хибинг (с. 60), че „политиката може да не е в душите ни, но вероятно е в нашето ДНК“, поражда недоумение.

Сериозни грешки в труда са свързани с и обусловени от мащабното непознаване на истинската същност и функционалност на постмодернистката рефлексия и политико-идеологическото ѝ приложение в реалните обществени практики и на Запад, а пък и в България.

Частично вярна е тезата за идеологическия вакуум след разпада на СССР и необходимостта той да бъде запълнен от традиционализъм, авторитаризъм и национализъм, които са антиподи на либералния модел (с. 71), тъй като правилните термини са други, православие, държавничество и патриотизъм, Освен това се премълчава и скрива неолибералната вакханалия на ерата на Б. Елцин, както и неспособността на Путин да се освободи напълно от безспорни неолиберали като Д. Медведев, А. Чубайс и други представители на неоелита.

В такъв порядък могат да бъдат формулирани, но и обосновани още много пропуски, слабости и недостатъци в оценяваната дисертационна разработка, но и тези са достатъчни, за да се разбере, че както в концепталната, така и в емпирично-приложната част на труда има немалко „ахилесови пети“, които при една бъдеща публикация на дисертацията трябва да бъдат елиминирани, ако авторът ѝ не желае да стане лесна плячка за критични дискурси.

Към заслужаващите позитивна оценка аспекти на дисертационната разработка спада и добрият стилистичен „дизайн“ на труда. Дисертацията е написана и оформена така, че да бъде четивна, интригуваща и разбираема за интересуващите се от засегнатите в нея въпроси.

В заключение, с уважение и разбиране към нескрито изповядваните от докторанта идеологически пристрастия, на каквито дискурси не симпатизирам, защото са чужди на при-зива на Вебер за аксиологическа неутралност, а и като имам предвид успешното изпълнение на поставените научно-изследователски цели и задачи, както и демонстрираните професио-нално-творчески качества, считам определено, че на **Маргин Константинов** може да бъде присъдена образователната и научна степен **доктор по социология**. Призовавам и колегите от журито също да подкрепят този избор, защото той е обективен и справедлив с оглед на реално показаното в реферирания от всички членове на журито дисертационен труд.

София, 30 юли 2020 г. Подпис:..... /Проф. дсн Максим Мизов/